

ชื่อเรื่องการค้นคว้าแบบอิสระ การปรับปรุงการจัดการห่วงโซ่อุปทานสับปะรดของสหกรณ์
ผู้ปลูกสับปะรดลำปาง จำกัด

ผู้เขียน นายศราวุธ เจริญสะอาด

ปริญญา วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (ธุรกิจเกษตร)

คณะกรรมการที่ปรึกษาการค้นคว้าแบบอิสระ

ศาสตราจารย์ ดร.อารี วิบูลย์พงศ์ อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เยาวเรศ เชาวนพูนผล อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

บทคัดย่อ

การศึกษาในหัวข้อเรื่อง การปรับปรุงการจัดการห่วงโซ่อุปทานสับปะรดของสหกรณ์ผู้ปลูกสับปะรดลำปาง จำกัด ครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) เพื่อศึกษารูปแบบการบริหารจัดการห่วงโซ่คุณค่าสับปะรดบริโภคสดของจังหวัดลำปาง (2) เพื่อวิเคราะห์กิจกรรมที่เพิ่มคุณค่าและกิจกรรมที่ไม่เพิ่มคุณค่าของห่วงโซ่คุณค่าสับปะรดบริโภคสดของจังหวัดลำปาง เพื่อจะเป็นแนวทางในการพัฒนา ปรับปรุง การวางแผนการผลิต การรวบรวมผลผลิต การขนส่ง การส่งมอบผลผลิตสับปะรดให้ลูกค้า ลดต้นทุนโดยรวม ก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการตลอดห่วงโซ่คุณค่าสับปะรดบริโภคสดในจังหวัดลำปาง ทั้งนี้ การศึกษาในลักษณะกรณีศึกษา case study โดยใช้ข้อมูลปฐมภูมิเป็นหลัก ซึ่งได้จากการสัมภาษณ์บุคคลสำคัญ (key informants) ในองค์กรในห่วงโซ่คุณค่าสับปะรดบริโภคสดจังหวัดลำปาง จำนวน 4 กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ (1) เกษตรกร (2) สหกรณ์ผู้ปลูกสับปะรดลำปาง จำกัด (3) บริษัทขนส่ง (4) บริษัทสยามแม็คโคร จำกัด (มหาชน) ในส่วนของการวิเคราะห์ถึงระบบการจัดการห่วงโซ่คุณค่าสับปะรดบริโภคสดจังหวัดลำปาง ภายใต้กรอบแนวคิดของห่วงโซ่คุณค่า value chain ของแต่ละองค์กรในห่วงโซ่คุณค่าสับปะรดบริโภคสด รวมถึงการประยุกต์แนวคิดแบบลีน (lean concept) ใช้การวิเคราะห์และแผนภาพสายธารคุณค่า (value stream analysis : VSA) และการวิเคราะห์ต้นทุนกิจกรรม (activity-based

costing) เพื่อกำจัดกิจกรรมที่เพิ่มต้นทุนและไม่เกิดคุณค่าในการจัดการห่วงโซ่คุณค่าสับปะรด บริโภคสดในจังหวัดลำปาง

ผลการศึกษารูปแบบการบริหารการจัดการห่วงโซ่คุณค่าสับปะรดบริโภคสดจังหวัดลำปาง พบว่าองค์กรภายในห่วงโซ่คุณค่าสับปะรดบริโภคสดจังหวัดลำปางจะมีความสัมพันธ์ในลักษณะเป็นโครงข่ายใยแมงมุม ซึ่งมีองค์กรประกอบ 2 ส่วน ได้แก่ (1) องค์กรภายในห่วงโซ่คุณค่า ประกอบด้วย 3 ส่วน ประกอบด้วย *ต้นน้ำ* หมายถึง เกษตรกร และแพ่งสับปะรด *กลางน้ำ* หมายถึง สหกรณ์ผู้ปลูกสับปะรดลำปาง จำกัด *ปลายน้ำ* หมายถึง บริษัทขนส่ง และศูนย์กระจายสินค้าแม่โครวังน้อย บริษัทสยามแม่โคร จำกัด (มหาชน) สาขาลำปาง ลำพูน หางดง เชียงใหม่ แม่ริม (2) การไหลของสินค้า สารสนเทศ และเงินทุนภายในห่วงโซ่คุณค่า ประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่ *การไหลของสินค้าสับปะรด* มีลักษณะการไหลไปในทิศทางเดียว เริ่มจากต้นน้ำ->กลางน้ำ->ปลายน้ำ ไม่ปรากฏการตีกลับของสับปะรด *การไหลของสารสนเทศและเงินทุน* มีลักษณะการไหลในสองทิศทางทั้งไปและกลับ

ผลการศึกษาการจัดการห่วงโซ่คุณค่าสับปะรดบริโภคสดจังหวัดลำปาง พบว่ามีองค์กรที่เกี่ยวข้องภายในห่วงโซ่คุณค่า จำนวน 6 องค์กร โดยสามารถจำแนกเส้นทางออกเป็น 6 ห่วงโซ่คุณค่า ได้แก่ ห่วงโซ่คุณค่าสับปะรดบริโภคสดที่ 1 2 3 4 5 และ 6 ตามลำดับ และพบว่าแต่ละห่วงโซ่คุณค่ามีต้นทุนต่อหน่วยของการจัดการห่วงโซ่คุณค่าสับปะรดบริโภคสดที่ 1 2 3 4 5 และ 6 เป็น 3.06 : 3.57 : 2.10 : 2.61 : 3.06 : 3.57 บาท/กิโลกรัม ตามลำดับ จะพบว่าห่วงโซ่คุณค่าสับปะรดบริโภคสดที่ 3 มีต้นทุนต่อหน่วยต่ำที่สุด 2.10 บาท/กิโลกรัม เนื่องจากห่วงโซ่ดังกล่าวไม่ผ่านแพ่งสับปะรด และเกิดการประหยัดต่อหน่วยจากการขนส่ง ในส่วนของห่วงโซ่คุณค่าสับปะรดบริโภคสดที่ 2 และ 6 มีต้นทุนต่อหน่วยสูงที่สุด 3.57 บาท/กิโลกรัม เนื่องมาจากห่วงโซ่ดังกล่าวผ่านแพ่งสับปะรด ทำให้เกิดต้นทุนต่อหน่วยสูงขึ้น ดังนั้น สหกรณ์ผู้ปลูกสับปะรดลำปาง จำกัด ควรสนับสนุนให้เกษตรกรจัดส่งสับปะรดให้แก่สหกรณ์ฯ โดยตรง มากกว่าการส่งผ่านแพ่งสับปะรด ซึ่งจะส่งผลให้ต้นทุนต่อหน่วยรวมลดลง

ผลการวิเคราะห์สายธารคุณค่าในสถานะปัจจุบันการจัดการห่วงโซ่คุณค่าสับปะรดบรีโกลสดจังหวัดลำปาง มีกิจกรรมทั้งหมด 84 กิจกรรม แยกเป็น (1) กิจกรรมที่เพิ่มคุณค่า (VA) จำนวน 34 กิจกรรม คิดเป็นร้อยละ 40.48 (2) กิจกรรมที่ไม่มีคุณค่าเพิ่ม (NVA) จำนวน 11 กิจกรรม คิดเป็นร้อยละ 13.10 (3) กิจกรรมที่จำเป็นแต่ไม่มีคุณค่าเพิ่ม (NNVA) จำนวน 39 กิจกรรม คิดเป็นร้อยละ 46.42 ดังนั้น เพื่อวิเคราะห์สถานะอนาคต/สถานะหลังจากการปรับปรุงการจัดการห่วงโซ่คุณค่าสับปะรดบรีโกลสดจังหวัดลำปาง สามารถดำเนินการตัดกิจกรรมที่ไม่มีคุณค่าเพิ่ม (NVA) ออกจำนวน 7 กิจกรรม และตัดแบ่งสับปะรดออก จำนวน 8 กิจกรรม ซึ่งจะทำให้กิจกรรมทั้งหมดเหลือเพียง จำนวน 69 กิจกรรม เท่านั้น ส่งผลให้สามารถลดต้นทุนค่าใช้จ่าย 0.62 บาท/กิโลกรัม และลดระยะเวลาในการปฏิบัติงานลงได้ 361.33 นาที

ข้อเสนอแนะที่ได้พบจากการศึกษาครั้งนี้คือ องค์กรในห่วงโซ่คุณค่าสับปะรดบรีโกลสดควรใช้แนวทางในการปรับปรุงการบริหารจัดการห่วงโซ่คุณค่าสับปะรดบรีโกลสดในจังหวัดลำปาง เพื่อลดความสูญเปล่าที่เกิดขึ้นและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของสับปะรดใน 4 ด้าน ประกอบด้วย (1) ด้านการผลิตและการเก็บเกี่ยวสับปะรด (2) ด้านการรวบรวมผลผลิตสับปะรด (3) ด้านการขนส่งและโลจิสติกส์สับปะรด และ (4) ด้านการส่งมอบและการตลาดสับปะรด

Independent Study Title	Improvement of Pineapple Supply Chain Management of Lampang Pineapple Producer Cooperatives	
Author	Mr.Saravut Cheongsaat	
Degree	Master of Science (Agribusiness)	
Independent Study Advisory Committee		
	Prof. Dr.Aree Wiboonpongse	Advisor
	Asst.Prof.Dr.Yaovarate Chaovanapoonphol	Co-advisor

Abstract

A study on improvement of pineapple supply chain management of Lampang pineapple producer cooperatives aimed to (1) determine management pattern of value chain of fresh pineapple in Lampang province, (2) analyze activities that with- or without adding value to the chain, leading to the improvement of production planning, products collection, transportation, pineapple delivery to customers and also cost reduction and consequently resulted in higher efficient management throughout the of value chain of fresh pineapple in Lampang province. The study was carried out using case study and primary information was obtained from the interview of four key informants including (1) farmers, (2) Lampang Pineapple Growers Cooperatives, (3) transportation company and (4) Siam Makro Public Company Limited. Analysis of value chain of fresh pineapple in Lampang province was performed using concept of value chain of individual organization. Lean concept, value stream analysis, VSA, and activity-based costing were also applied in this analysis.

The determination of management pattern of value chain of fresh pineapple in Lampang province showed that the relationship of stakeholders in value chain is characterized as the spider network comprising of two parts, the internal organization in the value chain and flows of commodities, information and fund across value chain. The former consists of three parts including upstream value group (farmer and pineapple vender), middle stream (Lampang Pineapple Growers Cooperatives) and downstream that include transportation

company, Wang Noi Siam Makro Distribution Center, Siam Makro Public Company Limited. Lampang, Lamphun, Hangdong, Chiang Mai and Mae Rim Branch The latter comprises of two parts, the flow of pineapple commodities that show one direction flow starting from upstream to middle and then, downstream with no evidence of reverse flowing back and the flows of information and fund that is bi-directional flow.

The study on management of value chain of fresh pineapple in Lampang province revealed that there are six stakeholders involved in the value chain and are classified into the 1st, 2nd, 3rd, 4th, 5th, and 6th fresh pineapple value chain with the average cost per management unit of 3.06, 3.57, 2.10, 2.61, 3.06 and 3.57 baht per kilogram, respectively. The 3rd pineapple value chain has the lowest cost per unit, due to vendor supply chain is not included and this results in decreased transportation cost. The 2nd and 6th pineapple value chain has the highest cost per unit of 3.57 baht as vendor is included in supply chain. Therefore, Lampang Pineapple Growers Cooperatives should encourage and support farmer to supply pineapple directly to Lampang Pineapple Growers Cooperatives, not through vendor supply. This will lead to a decrease in cost per unit.

The analysis of value chain at current situation indicated that there are 84 activities categorizing as (1) 34 value adding activities (VA) (40.48 percent), (2) 11 non value adding activities (NVA) (13.10 percent), (3) 39 necessary non value adding activities (NNVA) (46.42 percent). In order to improve the value chain management of fresh pineapple in Lampang province, 7 NVA should be excluded from the value chain and also 8 activities from vendor supply. This will result in 69 activities left in the value chain with the reduction in 0.62 baht of cost per unit and 361.33 minutes of working time.

The recommendation arising from this study is that stakeholders of fresh pineapple value chain in Lampang province should improve value chain management in four aspects in order to decrease the waste and to increase its competitiveness including (1) production and harvest (2) products collection (3) logistics and transportation and (4) delivery and marketing.